



ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ &
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

ΙΟΒΕ & ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

«Έκθεση κοινωνικών και οικονομικών τάσεων στις ελληνικές περιφέρειες»

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ | ΑΘΗΝΑ 11.03.2024

Σήμερα Δευτέρα 11 Μαρτίου 2024 το [Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών \(ΙΟΒΕ\)](#) και το [Παρατηρητήριο Περιφερειακών Πολιτικών \(ΠΠΠ\)](#) διοργάνωσαν εκδήλωση για την παρουσίαση της Έκθεσης του ΙΟΒΕ για τις κοινωνικές και οικονομικές τάσεις στις ελληνικές περιφέρειες.

Η εκδήλωση άνοιξε με χαιρετισμό του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου του ΙΟΒΕ, Παναγιώτη Θωμόπουλου, και του Προέδρου του ΠΠΠ και Εκδότη της Εφημερίδας ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ, Θεόδωρου Λουλούδη.

Τα βασικά σημεία της έκθεσης παρουσίασε ο Επικεφαλής Μακροοικονομικών & Χρηματοοικονομικών Μελετών του ΙΟΒΕ, Γιώργος Γατόπουλος. Ακολούθησε συζήτηση με τη συμμετοχή του Περιφερειάρχη Πελοποννήσου Δημήτρη Πτωχού, της Ομότιμης Καθηγήτριας και πρώην Υπουργού Λούκας Κατσέλη, της Διευθύνουσας Συμβούλου της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας Ισμήνης Παπακυρίλλου και του Γενικού Διευθυντή ΙΟΒΕ και Καθηγητή Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Νίκου Βέττα. Τη συζήτηση συντόνισε η Παυλίνα Σπανδώνη, Διευθύντρια του Παρατηρητηρίου Περιφερειακών Πολιτικών.

Όπως τονίζεται στην Έκθεση του ΙΟΒΕ η περιφερειακή ανάπτυξη έχει αναδειχτεί σε βασικό στρατηγικό στόχο πολιτικής τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε εθνικό επίπεδο, αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την επίτευξη βασικών στόχων πολιτικής που συμπεριλαμβάνουν την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ευημερία, την πολιτική σταθερότητα και την ανταγωνιστικότητα, σε ένα ολοένα και πιο περίπλοκο και διασυνδεδεμένο διεθνές περιβάλλον. Στο ευρωπαϊκό επίπεδο, αποτελεί τον πυρήνα της αποστολής της ΕΕ για τη δημιουργία μιας ευημερούσας και κοινωνικοοικονομικά συνεκτικής Ευρώπης. Καθώς η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και διεύρυνση προχωρούν, η μείωση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων επιτρέπει την ενίσχυση των θεμελίων του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Με αφορμή τα ευρήματα της έκθεσης, ακολούθησε συζήτηση για τη χρήση των δεδομένων στην παραγωγή βιώσιμων πολιτικών κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης καθώς και για τις τομές που απαιτούνται σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη των περιφερειών. Στη συζήτηση συμμετείχαν ο κ. Δημήτρης Πτωχός, Περιφερειάρχης Πελοποννήσου, η κα Λούκα Κατσέλη, Ομότιμη Καθηγήτρια και πρώην Υπουργός και ο κ. Νίκος Βέττας, Καθηγητής και Γενικός Διευθυντής του ΙΟΒΕ. Τη συζήτηση συντόνισε η κα Παυλίνα Σπανδώνη, Διευθύντρια του ΠΠΠ.

Κατά τη διάρκειά της, ο κ. Πτωχός εκδήλωσε σημαντικό ενδιαφέρον για την Έκθεση και για τα δεδομένα που αφορούν την περιφέρεια Πελοποννήσου, πολλά από τα οποία ανέφερε ότι είναι ανάγκη να ενσωματωθούν στον σχεδιασμό πολιτικής. Περιέγραψε ακόμα τις προκλήσεις της ενδοπεριφερειακής ανισότητας ως διάσταση ιδιαίτερης σημασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη, όπως επίσης και τη μετανάστευση και την κλιματική αλλαγή ως ζητήματα που δεν μπορούν να λείπουν από τον σχεδιασμό. Η κα Κατσέλη μίλησε για επανοργάνωση του συστήματος με στόχο την επενδυτική επανεκκίνηση. Τόνισε ως αναγκαία συνθήκη την αξιοποίηση των αναπτυξιακών οργανισμών των περιφερειών, προκειμένου να συντονιστεί η

συμβολή όλων των ενδιαφερομένων μερών για επιτάχυνση των επενδύσεων. Ανέφερε ότι κάθε περιφέρεια πρέπει, επιπλέον, να έχει 5ετές αναπτυξιακό και επενδυτικό σχέδιο, και τρόπο αποτίμησης των μέτρων πολιτικής. Ο κ. Βέττας τόνισε τη σημασία της διαφοροποίησης των περιφερειών, η οποία δεν μπορεί να λείπει από τον στρατηγικό τους σχεδιασμό και, ερωτηθείς σχετικά, διέκρινε ως πιο ισχυρά κριτήρια της δυναμικής ενός αναπτυξιακού υποδείγματος, την οριζόντια διευκόλυνση των διαδικασιών και την εικόνα του ανθρώπινου δυναμικού που επηρεάζει την παραγωγικότητα καθώς, όπως είπε χαρακτηριστικά, «την ανάπτυξη την κάνουν άνθρωποι».

Η παρουσίαση και το πλήρες κείμενο της έκθεσης, καθώς και ολόκληρη η εκδήλωση (μαγνητοσκοπημένη) θα είναι σύντομα διαθέσιμα στις ιστοσελίδες του IOBE και του ΠΠΠ.

Βασικά συμπεράσματα της Έκθεσης

Από την έκθεση του IOBE προκύπτει ότι υπάρχουν περιθώρια για βελτίωση και ευκαιρίες για σύγκλιση σε μια σειρά από τομείς.

- Η **μείωση και γήρανση του πληθυσμού**, αν και αποτελούν εθνικό πρόβλημα, παρουσιάζουν μειωμένη ένταση σε επιμέρους περιφέρειες
- Η **οικονομική δραστηριότητα** παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλή συγκέντρωση στην Αττική, όπου καταγράφεται με διαφορά και το υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ
- Οι **δείκτες ανταγωνιστικότητας** διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των περιφερειών χωρίς διαχρονική τάση μείωσης των αποκλίσεων
- Οι **οικονομικοί δείκτες** της νησιωτικής Ελλάδας καταγράφουν πρόσφατα θετικές επιδόσεις, σε τομείς όπως η αγορά εργασίας, οι ρυθμοί ανάπτυξης και ο βαθμός ένταξης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα
- Η **ετερογένεια μεταξύ περιφερειών** παραμένει έντονη σε θέματα εισοδηματικής ανισότητας, υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής προστασίας, όπως το ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας.

Δημογραφικές τάσεις: Η μείωση και γήρανση του πληθυσμού της χώρας, αποτελούν μείζον εθνικό πρόβλημα. Ο πληθυσμός μειώνεται από το 2010, σημειώνοντας σωρευτική μείωση κατά 5,9% έως το 2022. Αντίστοιχη τάση εμφανίζουν και οι περιφέρειες, με ενδεικτικές όμως ετερογένειες, καθώς η ηπειρωτική Ελλάδα συρρικνώνεται πληθυσμιακά γρηγορότερα από τη νησιωτική Ελλάδα. Ο πληθυσμός στη Δυτική Μακεδονία, την Κεντρική Ελλάδα και την Πελοπόννησο έχει συρρικνωθεί περίπου στο 10%, ενώ το Βόρειο, το Νότιο Αιγαίο, και οι Ιόνιοι Νήσοι έχουν καταγράψει μικρότερη μείωση, γύρω στο 2%. Η Κρήτη είναι η μόνη περιφέρεια στην Ελλάδα που παρουσιάζει οριακά θετικό ρυθμό πληθυσμιακής ανάπτυξης.

Οικονομική Δραστηριότητα και Επιχειρηματικότητα: Καταγράφεται, όπως είναι αναμενόμενο, υψηλή συγκέντρωση της οικονομικής δραστηριότητας στις περιφέρειες των δύο μεγάλων αστικών κέντρων, όπου πραγματοποιείται πάνω από το μισό των συνολικών επενδύσεων. Η περιφέρεια Αττικής συνεισφέρει σχεδόν το μισό του συνολικού ΑΕΠ, πάνω από το ένα τρίτο των συνολικών επενδύσεων και πάνω από το μισό των συνολικών εξαγωγών. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ παρουσιάζει έντονες αποκλίσεις (στην Αττική καταγράφεται με διαφορά και το υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ), ενώ σημειώνεται υψηλή αναπτυξιακή δυναμική των περιφερειών της νησιωτικής Ελλάδας σε σχέση με τις περιφέρειες της ηπειρωτικής Ελλάδας. Στην ηπειρωτική Ελλάδα, οι περισσότερες περιφέρειες που φιλοξενούν σημαντικές βιομηχανικές μονάδες, κατόρθωσαν το 2021 να ανακτήσουν το προ πανδημίας επίπεδο του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα υψηλή εξωστρέφεια.

Χρηματοπιστωτικός Τομέας: Ο βαθμός ένταξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων στο τραπεζικό σύστημα είναι υψηλότερος σε Αττική και νησιωτική Ελλάδα. Η ελληνική κρίση έπληξε τις ιδιωτικές τραπεζικές καταθέσεις την περίοδο 2009-2016 σε πολλαπλάσιο βαθμό από το ίδιο το ΑΕΠ, ειδικά στην Αττική. Μετά την κρίση, η ανάκαμψη των καταθέσεων υπερβαίνει την αντίστοιχη του ΑΕΠ, ειδικά στη νησιωτική Ελλάδα και την Αττική.

Η ετερογένεια σε δείκτες χρηματοοικονομικής ένταξης, τραπεζικών καταθέσεων και χορηγήσεων, αναδεικνύει ευκαιρίες για τον τοπικό ρόλο των τραπεζών. Η περιφέρεια της Αττικής, το Νότιο Αιγαίο, η Κρήτη, τα Ιόνια Νησιά και η Ήπειρος εμφανίζονται υψηλά στη σχετική κατάταξη επιλεγμένων χρηματοοικονομικών δεικτών, ενώ αναδεικνύεται η ευκαιρία για σύγκλιση σε ορισμένες περιφέρειες, όπως η Δυτική Μακεδονία, η Δυτική Ελλάδα και η Πελοπόννησος.

Αγορά Εργασίας: Συρρικνώνεται σταδιακά το ποσοστό ανεργίας σε όλη την επικράτεια μετά το 2013, καθώς και η διασπορά αυτού με την ισχυρότερη πτώση να καταγράφεται – όπως και στην περίπτωση της μεγαλύτερης ανόδου του – στην περιφέρεια Αττικής. Η περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας παρουσιάζει διαχρονικά το υψηλότερα ποσοστά ανεργίας μεταξύ των 13 περιφερειών της χώρας. Η κατανομή της απασχόλησης μεταξύ πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα διαφέρει σημαντικά μεταξύ των περιφερειών.

Κοινωνικές Υπηρεσίες και Κοινωνική Ένταξη: Η ένταση της ανισότητας εισοδήματος και φύλου διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των περιφερειών. Ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού αφορά μεταξύ 17,8% (Κρήτη) και 37,2% (Δυτική Ελλάδα) του συνολικού πληθυσμού κάθε περιφέρειας. Οι γυναίκες απασχολούνται λιγότερο από τους άνδρες. Η απόκλιση κυμαίνεται μεταξύ 16,5% (Αττική) και 31,4% (Στερεά Ελλάδα) του συνόλου της απασχόλησης.

Οι υποδομές υγειονομικής περίθαλψης καταγράφουν σημαντική γεωγραφική ετερογένεια που εν μέρει αντανακλάται στα ποσοστά αυτοαναφερόμενων μη εξυπηρετούμενων ιατρικών αναγκών.

Ξεχωρίζουν περιφέρειες εκτός της Αττικής με υψηλό μερίδιο φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αλλά και περιφέρειες με χαμηλό ποσοστό συμμετοχής νέων σε εργασία ή εκπαίδευση.

Χωροταξία και περιβάλλον: Οι περιφέρειες με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού και επιχειρήσεων έχουν και τις περισσότερες μονάδες διαχείρισης αποβλήτων με εξαίρεση το Βόρειο Αιγαίο το οποίο διαχρονικά σημειώνει περιορισμένο αριθμό μονάδων διαχείρισης αποβλήτων και κατ' επέκταση μεγάλο όγκο πληθυσμού ανά μονάδα εξυπηρέτησης.

Τα γεωμορφολογικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά της κάθε περιφέρειας αποτελούσαν παράγοντες διαμόρφωσης των χρήσεων γης σε αυτές. Ο πρωτογενής τομέας και τα δάση απορροφούν μικρότερο ποσοστό γης από τον μέσο όρο στην ΕΕ, ενώ καταγράφεται ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό αχρησιμοποίητων και εγκαταλελειμμένων περιοχών.

Τα επίπεδα πληρότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων διαφέρουν συστηματικά μεταξύ περιφερειών. Συμβάλλοντας και στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, οι χρήσεις γης για πολιτιστικές δραστηριότητες προωθούν την προβολή του πολιτισμού και ταυτότητα της κάθε περιφέρειας. Μετά το 2015, τα ποσοστά χρήσεων γης για πολιτιστικές δραστηριότητες μειώνονται σε όλες τις περιφέρειες (πλην Πελοποννήσου), ενώ η Αττική, το Νότιο Αιγαίο και η Κεντρική Μακεδονία σημειώνουν τα υψηλότερα επίπεδα για το 2018.

Συνοψίζοντας, η έκθεση αναδεικνύει ότι είναι κρίσιμο να συνεχιστεί η συστηματική παρακολούθηση των κοινωνικών και οικονομικών τάσεων σε επίπεδο περιφέρειας, ώστε να διευκολύνεται ο σχεδιασμός πολιτικών που θα λαμβάνουν υπόψιν τα πλέον πρόσφατα στοιχεία και τις ανάγκες ανά περιφέρεια.

*Η μελέτη και το αρχείο παρουσίασής της είναι διαθέσιμα [εδώ](#).

Χορηγοί της Εκδήλωσης

